

Nicholas Rinaldi

De verliefde soldaat

Een ontroerend verhaal over een gepassioneerde liefde
te midden van een krankzinnige oorlog

Deel I

Rocco en Melita

april 1942, Blitzkrieg

*Ik ben daarvoor of naderhand nooit op een plek geweest waar zo'n
zichtbare sfeer van ondergang, geweld en hardheid hing.*

RAF-PILOOT LEO NOMIS

I

Koop kant – red Malta

ZE HADDEN NAMEN VOOR DE WIND, VOOR DE VERSCHILLENDE windstoten en luchtstromen die over het eiland kwamen. Er was een wind die in oktober regen bracht, en dat was goed, een verlichting na de hitte en het stof en de genadeloze zon die gedurende de lange, kurkdroke zomer op het eiland neerbeukte. Maar er waren ook andere winden, die minder welkom waren. Het ergste was de *xlokk*, die in de Sahara begon en over de zee kwam, waar hij vocht oppikte en heet, klam weer bracht dat de lucht uit je longen zoog en lethargie en inertie veroorzaakte en je zenuwen aan stukken scheurde.

Toen Rocco te horen kreeg dat hij naar Malta zou worden gestuurd herkende hij de naam wel, Malta, maar hij had niet meer dan een vaag idee waar het lag – ergens verderop, ver weg, naar het noorden of het zuiden, in een mistige verte, even duister en mysterieus als de naam zelf, die hij steeds weer herhaalde, waarbij hij de vreemdheid hoorde, bijna proefde: *Malta, Malta, Malta*.

Het lag, vertelden ze hem, midden in de Middellandse Zee, vlak onder Sicilië. Het was eigendom van de Britten en – wat hij niet wilde horen – werd dag en nacht door de Duitsers en de Italianen gebombardeerd.

Hij wist niets van de winden, van de *majjistrat* en de *tramuntana*, de *grigal* en de *scirocco*, die door de groene groepen cactussen en de zonverschroeide johannesbroodbomen bliezen, en evenmin wist hij iets van de rijen huizen en huurwoningen, van blokken kalksteen die op het eiland uit de bodem werden gehakt. De kalksteen was zacht genoeg om met een zaag bewerkt te kunnen worden, maar in de openlucht, gebakken door de zon, werd hij hard en verkleurde tot een rijk goudbruin.

Het was begin april toen ze hem zeiden zijn spullen voor Malta bij elkaar te zoeken. Er zat een ploeg Amerikanen – een majoor en een paar luitenanten – die een radioman nodig hadden. Ze deden verbindingswerk en onderhielden contact met de Britten, die het hard te verduren hadden door de bombardementen en het nog maar net volhielden. Ze hadden hun schepen en duikboten al uit de haven gehaald en naar de veiliger wateren bij Egypte en Gibraltar overgebracht.

‘Waarom ik?’ vroeg Rocco de sergeant die hem zijn orders overhandigde.

‘Omdat je zulke waanzinnige bruine ogen hebt,’ zei de sergeant zonder een spoor van een glimlach.

Ze zetten hem aan boord van een Liberator en vlogen hem naar Gibraltar, waar ze hem een sandwich met kaas en Spam en een glas bier gaven en hem vervolgens overhevelden op een Britse bommenwerper, die met zakken post en munitie voor het Bofors-luchtafweergeschut was geladen.

Rocco zat in de neus van het toestel bij de boordschutter en kon door het plexiglas de zee zien – duizend mijl water dat onder hen door trok, het hele stuk van Gibraltar naar Malta. De bemanning was uitgeput omdat ze de lange vlucht dagelijks heen en weer maakte, soms zelfs tweemaal per dag. De boordschutter sliep de hele vlucht, niet gestoord door het gebrul van de grote Pegasusmotoren. Van tienduizend voet hoogte keek Rocco naar het kielzog van vrachtschepen en oorlogsbodems, witte littekens op het water.

Het vliegtuig vloog een lange wolk in, en toen ze eruit kwamen en weer in de heldere hemel hingen lag Malta ver links van hen, een donkere pannenkoek op de zee, waar het elektrische blauw van het water in helder levendig groen veranderde op de plaats waar het het eiland omzoomde. De Wellington leek roerloos in de lucht te hangen, alsof de afstand tot het eiland te groot was om te overbruggen.

Terwijl de piloot het toestel liet hellen en de koers corrigeerde tegen afdrijven kregen ze zware klappen van de turbulentie en speelde de wind met hen, waardoor ze heen en weer werden gesmeten. Toen kwamen ze plotseling in een luchtzak terecht en dook het vliegtuig omlaag, daalde in een lange, diagonale baan af naar het eiland, een chaotische glijvlucht, alsof ze op een op hol geslagen vliegend tapijt zaten, dat hopeloos onbestuurbaar was geworden. De boordschutter, die in zijn riemen zat te slapen,

merkte er niets van, maar Rocco, die geen riemen had, werd omhooggetrokken en tegen het dak van de ruimte vastgezet zonder dat hij zich kon bewegen – zelfs zonder dat hij kon denken, zo plotseling gebeurde het – en staarde recht door het plexiglas terwijl het eiland rees en recht op hem af kwam: straten, wegen, kerkkoepels, compacte groepen stenen gebouwen, kleine groene velden die door stenen muurtjes werden doorkruist, en rook, heel veel rook.

En toen was het even plotseling afgelopen als het was begonnen. De propellers beten zich weer vast in de lucht, en terwijl het toestel na de lange val weer begon te stijgen werd Rocco op de vloer gesmeten en graaide om zich heen om zich ergens aan vast te houden, maar er was niets.

Ze landden op het vliegveld van Luqa, het grootste van de drie vliegvelden, en het was een ruwe landing, waarbij het vliegtuig over de baan bonkte en zwierde. Nog maar een halfuur daarvoor was het vliegveld door een formatie Stuka's aangevallen. Op de grond stonden vliegtuigen en vrachtwagens in brand en kronkelende zwarte rook steeg dik op uit de wrakstukken.

Met zijn plunjezak over zijn schouder begaf Rocco zich moeizaam in de richting van een stenen huisje, terwijl de geur van de branden in zijn keel beet. Nog voordat hij halverwege was klonk er een sirene, en toen de bemanning van de Wellington begon te rennen zette Rocco het ook op een rennen, maar hij struikelde en kwam hard op de grond terecht. Toen hij weer overeind was gekrabbeld was de bemanning verdwenen en stond hij alleen op het asfalt.

In het hoge gras langs de rand van het veld zag Rocco een lange gestalte in een sportbroek en een Floridahemd, slank en met dik zwart haar. De man stond hem met beide armen zwaaiend op te jagen. Rocco zette er de sokken in, liet de plunjezak liggen waar hij lag en rende, met het gebrul van een aanvallende Messerschmitt luid in zijn oren, alsof zijn leven ervan afhing. Toen hij de rand van het asfalt naderde struikelde hij weer, ditmaal over een gat, en het Floridahemd boog zich over hem heen en trok hem half slepend half tillend in de beschutting van een loopgraaf.

Rocco lag te hijgen. 'Dat was op het nippertje,' zei hij met een krankzinnige combinatie van angst en opgetogenheid, een wilde alertheid die door de nabijheid van de dood werd veroorzaakt. Het was zijn eerste keer in een oorlogsgebied, onder een aanval, en wat hij, naast de angst en de doodschrik, ook voelde was per-

soonlijke rancune en een opswelling van woede, want als iemand probeerde hem te doden, hem actief en bewust om zeep probeerde te helpen, wat was dat dan anders dan een persoonlijke zaak?

De Messerschmitt draaide – een snelle looping en een rollende beweging – en toen hij terugkeerde over de velden beten zijn kanonnen zich vast in de geparkeerde Wellington. Rocco keek verbaasd toe terwijl het vliegtuig openspleet en torenhoog de lucht in ging en de lading luchtafweergranaten licht en kleur en een chaotisch lawaai het vallende duister in spuugde. Het was niet één Messerschmitt daar boven, maar het waren er drie, die kwamen en gingen en naar believen schoten.

‘Ik ben Fingerly, Jack Fingerly,’ zei het Floridahemd. ‘En jij bent Kallitsky, klopt dat?’ Het was een Amerikaanse stem, een gladder bariton die bijna tegen hem schreeuwde terwijl de 109’s heen en weer raasden over het veld.

‘Nee... ik ben Raven,’ antwoordde Rocco, die de luitenantstreep op de kraag van het overhemd van Fingerly zag.

‘Ze zouden Kallitsky sturen. Wat is er gebeurd?’

‘Ik ken geen Kallitsky.’

‘Moet je je melden bij majoor Webb?’

‘Inderdaad. Maar als u Kallitsky verwacht denk ik dat ik de verkeerde ben.’ Hij dacht – hoopte – dat ze hem op een vliegtuig zouden zetten en rechtstreeks naar Fort Benning zouden terugbrengen.

‘Nee, nee,’ zei Fingerly zachtjes en ontspannen met een nauwelijks hoorbaar slepend accent, ‘als je hier bent, ben je de goede. Welkom bij I-3, je bent de vervanger van Ambrosio.’

‘Wat is I-3?’

Fingerly trok een wenkbrauw op. ‘Weet je dat niet?’

Rocco had geen idee.

‘Inlichtingen,’ zei Fingerly. ‘I-3 is inlichtingen.’

‘Ik dacht dat inlichtingen G-2 was.’

‘Dat is het ook, maar zelfs Inlichtingen heeft iemand nodig om ze te vertellen wat er precies aan de hand is. I-3 is de inlichtingendienst binnen de inlichtingendienst. Hebben ze je daar in Georgia dan helemaal niets verteld?’

‘Ze zeiden dat majoor Webb me op de hoogte zou brengen.’

‘Majoor Webb is dood.’

‘Wanneer is dat gebeurd?’

‘Hij is door een bom te grazen genomen, gisteren. Hij dronk net een pink gin in zijn favoriete bistro, in Floriana. Ik heb hem altijd

gezegd dat de gin in St. Julian's een stuk pittiger is, maar hij was niet het type om naar je te luisteren. Dan had hij vandaag nog geleefd. Maar goed, er ligt een hoop werk op ons te wachten, Kalitsky, ik hoop dat je het aankunt.'

'Raven,' zei Rocco, zich aan zijn naam vastklampend.

De 109's waren nu verdwenen, en hij keek om zich heen om de verwoestingen in ogenschouw te nemen – de bomkraters, de vernielde vliegtuigen, de gescheurde en vermorzelde stenen keten en de brandende restanten van de Wellington, zijn grote vleugels verfrommeld, een chaos, de gebroken romp heet van een heldere oranje gloed, als een enorme vogel die in zijn doodsstrijd krankzinnig was geworden en wild met zijn vleugels had geklapperd. Er was bij Nietzsche ergens een zin die hij zich maar half herinnerde, iets over een afgrond, over kijken in de duisternis en verschrikking van een donkere afgrond. En dat was het, overal om hem heen, een duistere chaos, en het enige wat hij zeker wist was dat hij daar weg moest, weg van het vliegveld en weg van Malta, weg van het eiland, per boot of vliegtuig naar Gibraltar, en vandaar hoe dan ook terug naar de 9e Infanterie en de mensen die hij kende.

'Dus dit is het?' vroeg hij. 'Dit is Malta? Hier moet ik zijn? Denkt u niet dat het allemaal een enorme vergissing is?'

Toen hij naar Fingerly keek zag hij niet Fingerly maar een rookwolk, die in het vervagende daglicht steeds andere vormen aannam. Zijn ogen waren rook en zijn mond was rook, zijn lange magere lichaam loste op, dampend en grijs. Het was Malta, Malta deed dit – alles veranderde, draaide, was ongewis. Toen Rocco weer keek was het gezicht van Fingerly nog steeds vol schaduwen, maar de rook was nu grotendeels gewoon de rook van zijn sigaret. 'Die Messerschmitt 109's,' zei hij, 'daar raak je aan gehecht, je zult ze nog missen als ze een dag vrijaf nemen.' Hij gaf Rocco een sigaret en Rocco stak hem op, en toen was ook hij even niets anders dan rook, wegdrijvend en vaag.

Hij was korporaal. Toen hij een paar dagen na Pearl Harbor in dienst was gegaan had hij meer dan van wat ook verstand gehad van tweedehands auto's. Hij werkte toen nog bij een handel in tweedehands auto's aan New Utrecht Avenue in Brooklyn, waar de ondergrondse bovengronds kwam en de BMT-treinen voorbij ratelden op weg naar Manhattan, en hij vond het zo leuk dat hij dacht dat hij dit de rest van zijn leven zou doen: met auto's werken. Motoren afstellen, chroom poetsen, met een grote slappe

doek de Simoniz aanbrengen en de klanten opsnuffelen, auto's verkopen aan degenen die een tweedehands nodig hadden, echt nodig hadden. Bovendien wist hij iets, niet al te veel, van Melville, Nietzsche en Edgar Allan Poe, omdat hij aan Brooklyn College een paar cursussen had gevolgd met het idee dat hij misschien door zou studeren voor een diploma, maar dat was iets wat hij niet zeker wist, alleen maar iets wat hij overwoog. En nu was er toch de oorlog.

'Auto's,' zei hij tegen de rekruteringsofficier. 'Daar heb ik verstand van.'

Maar de 2e Infanterie, het Tweede Corps, waarbij hij was ingedeeld, had al te veel mensen in het wagenpark, dus brachten ze hem onder bij de radioafdeling, en gaven hem een spoedcursus in draadloze communicatie en leerden hem onder andere over golflengten, kilocycles, circuits, magnetische stormen, kosmisch stof en het noorderlicht. Het leek er niet toe te doen dat hij er niet echt handigheid in had, zolang hij maar wist welke schakelaars hij over moest zetten en hoe hij zijn antenne moest opstellen.

Auto's waren prima, hij hield er echt van, en hij hield ook van Melville en Poe. Malta daarentegen, het idee van Malta, was niet aantrekkelijk. Hij vond het niet prettig dat hij uit zijn eenheid was geplukt en de halve wereld over was gesleept naar mensen die hij niet kende, en hij vond het nog minder prettig een doelwit van de 109's te zijn. Ze hadden Kallitsky moeten sturen, maar ze hadden hem gestuurd, en hij vroeg zich af hoe ze hem dat hadden kunnen aandoen. Hoe konden ze zo'n monsterlijke, levensbedreigende vergissing maken?

'Denk er maar niet al te veel over na,' zei Fingerly achteloos en met vriendelijke onverschilligheid. 'De hele planeet is een fout, wist je dat niet? Daar wen je ook wel aan.'

De auto van Fingerly was een oude Austin Seven, lichtgeel, met ge-deukte spatborden en een bekleding die met stukken zwart plakband bij elkaar werd gehouden. De zon was onder, weggeleden achter de lange rijen stenen huurhuizen, en in het halfduister reden ze naar Valletta, eerst door Paola, daarna langs Marsa en verder door Hamrun en Floriana. De littekens van de bombardementen waren overal te zien. In het ene stadje na het andere waren huizen en gebouwen vernield, geweldige hopen puin. Om de tweehonderd meter waren ploegen mannen bezig met het opruimen van de rommel en het vrijhouden van de wegen. Er waren ook vrouwen bij, die gebukt puin raapten.

‘Ze zijn er niet onder te krijgen,’ zei Fingerly. ‘Ze krijgen nu al bijna twee jaar bommen op hun hoofd, en kijk nou toch, ze ruimen de boel gewoon op.’

‘Waar zijn de bommen?’ vroeg Rocco.

‘Welke bommen?’

‘Het bos. Ze hebben me verteld dat er een dode vulkaan is die helemaal met bommen is bedekt.’

‘Wie heeft je dat verteld?’

‘De piloot, Brangle. Van de Wellington.’

‘Dat komt door de oorlog,’ zei Fingerly ongemakkelijk. ‘Ieder-een liegt. Zie je nou hoe het leven is gedegenereerd? Je kunt niemand meer vertrouwen.’

Er waren op Malta niet alleen geen bergen, maar het hoogste punt was maar tweehonderdvijftig meter hoog. Hier en daar een aanplant van olijfbomen, maar geen bossen, geen woud. Veel schijfcactussen en lage stenen muurtjes om kleine velden waar op een ondiepe laag grond groenten werden gekweekt. De dichtstbijzijnde vulkaan was de Etna op Sicilië, zo’n honderdzes-tig kilometer verderop, die niet dood was maar heel erg leefde en rookpluimen uitstootte die op heldere dagen op Malta te zien waren.

‘Raven, Raven,’ zei Fingerly. ‘Wat voor naam is dat – Litouws?’

Het was Italiaans. Rocco’s grootvader was een Ravenelli geweest, uit Verona. Kleermaker. Hij had gedacht dat hij in de snijkamers aan Seventh Avenue meer kans zou maken als hij er als Raven in plaats van als Ravenelli heen zou gaan.

‘En klopte dat? Ging het inderdaad beter?’

‘Hij was het grootste deel van de tijd werkloos.’

‘*Chica boom*,’ zei Fingerly.

‘Chica wie?’

‘Een liedje, Raven, een liedje.’

Rocco herinnerde het zich, inderdaad: ‘*Chica chica boom chic*,’ snel en opgewekt, een deuntje van Carmen Miranda.

‘Het leven is prikkelend,’ zei Fingerly, ‘je weet nooit wat er gaat gebeuren. Niettemin denk ik, Rocco Raven, dat we het samen heel goed zullen kunnen vinden, jij en ik.’

‘Denkt u?’ vroeg Rocco, absoluut niet overtuigd. Nu al had Fingerly iets wat hem een ongemakkelijk gevoel gaf: zijn gladde manieren, iets al te handigs in de toon waarop hij sprak, en hij begon te wensen dat iemand anders hem daar in Luqa in die loopgraaf had getrokken toen die Messerschmitt had aangevallen.

‘We zijn een ploeg,’ zei Fingerly, ‘En dat is het enige wat hier

telt. Jij, Maroon, Nigg en ikzelf. Ik hoop dat je weet hoe je met die radio om moet gaan.'

Maroon was weg, op het naburige eiland Gozo – het terrein aan het verkennen, zei Fingerly vaag. En Nigg zat in de Groene Kamer bij Dominic's te gokken en sigaren te roken. Rocco dacht dat hij geluk zou hebben als hij op een of andere manier kans zou zien te ontsnappen en naar huis, naar Brooklyn, terug te komen. Zijn vader, met wie hij een troebele relatie onderhield, had het huis in Flatbush verkocht en was naar een andere buurt verhuisd. Maar het was daar toch nog Brooklyn, met bomen en erven en honkbal op Ebbets Field en al die andere goede dingen – eierpuding, pauwen in de dierentuin, bier op de kegelbanen, en auto's met motoren waaraan hij kon knutselen zodat ze soepel liepen. Op een nacht had hij in een park in het weelderige gras op de flank van een heuvel de liefde bedreven met een meisje waarmee hij regelmatig afspraakjes maakte, Theresa Flum, en hij had gedacht dat zij de enige zou zijn, zijn vrouw voor altijd. Zij had er echter anders over gedacht en was er met een ander vandoor gegaan, hem achterlatend in een staat van wanhoop waarvan hij nog steeds niet helemaal was hersteld.

'Hier,' zei Fingerly, terwijl hij een luitenantstreep uit zijn zak haalde, 'doe deze maar op. Die Britten zijn erg klassenbewust – als je geen officier bent kom je de betere clubs niet in. Maar vergeet niet dat het alleen maar schijn is, net zoals de rest van je leven. Na Malta ben je weer korporaal.'

Toen ze in Valletta waren parkeerde Fingerly de auto bij de stadspoort en liepen ze de rest van de weg door straten die door een halve maan werden verlicht. Er lag hier zoveel puin dat het bijna onmogelijk zou zijn geweest te rijden. Van Kingsway staken ze over naar South en sloegen toen Strait in, een lange smalle straat die minder beschadigd was dan enkele andere, met een stenen plaveisel. De straat was nauwelijks drie meter breed en liep helemaal omlaag naar het versterkte gebied aan het uiteinde van het schiereiland. Alleen een smalle strook nachtelijke hemel was zichtbaar boven de stenen gebouwen van drie of vier verdiepingen. Op sommige plekken maakte het plaveisel plaats voor leistenen trappen, en aan het uiteinde, bij Fountain Street, was de buurt bezaaid met cafés.

'In de tijd van de Ridders,' zei Fingerly, 'vochten ze in deze straat duels uit. Is het geen prachtige omgeving voor een zwaardgevecht? Zo smal, en dan al die trappen. En beneden aan de heu-

vel hier de cafés en de bordelen. De zeelieden noemen het de Onderbuik.'

Ze liepen naar nummer 79.

'Is het echt een bordeel?'

Inderdaad. Nigg was hier ook ingekwartierd, op de bovenste verdieping, in de kamer naast die van Rocco. Fingerly woonde ergens anders, aan Merchants Street. 'Als je er niet gelukkig mee bent,' zei hij, 'kunnen we je altijd nog onderbrengen in het kapucijnenklooster om de hoek, maar daar is de koffie niet te drinken.'

'Wie betaalt de huur?'

'Jij. Met ponden en shillings. Ik zal vanavond betalen, de rekening voor deze maand, maar daarna is het jouw pakkie an.'

'Ben ik rijk?'

'Je bent arm. Je salaris als GI wordt in Fort Benning voor je op de bank gestort, en daar ligt het op je te wachten, als je dan tenminste nog leeft om het op te eisen. Hier op Malta zijn we zo vrij als een vogel en betalen we voor onszelf, dus je krijgt van mij een bedrag dat voldoende is om in leven te blijven. I-3 heeft een rekening bij de Banca di Roma aan Kingsway. Als die lui daar gebombardeerd worden zullen we allemaal moeten gaan werken om in leven te blijven.'

'De Banca di Roma?'

'Ken je die?'

'Ik dacht dat Rome de vijand was.'

'Dat is ook zo, maar de Maltezers denken dat het slim is ze hier te houden, uitgaande van de theorie dat de Italianen geen bommen op mensen van hun eigen volk zullen gooien. Het is de veiligste bank in de stad.'

Uit de zak van zijn overhemd haalde Fingerly een envelop met in sierletters BANCA DI ROMA erop gedrukt en overhandigde hem aan Rocco. 'Dit is je eerste betaling voor Malta, plus een bonus omdat je hier levend bent aangekomen. De laatste vervanger die we hier kregen is op weg hierheen door luchtafweergeschut geraakt, een vreselijke troep. Ik zal ook wat bonkaarten voor je regelen, want zonder kaart kun je op dit eiland geen lucifers of zeep kopen. Om nog maar te zwijgen van brood.'

Het huis was van Hannibal Serduq, die met zijn vrouw en familie op de eerste verdieping woonde. Deze was ook de eigenaar van het café aan de overkant van de straat, de Oasis.

De entree bestond uit drie lage treden en een deur met smeedijzeren sierwerk. Binnen, in het blauwe licht in het halletje, zat de

portier, Nardu Camilleri, Hannibals schoonvader: een verschrompelde oude man in een donker pak en kaal, afgezien van wat wit dons boven zijn oren. Op een tafeltje naast hem stond een glazen schaal voor fooien, die muntstukken en gekreukte bankbiljetten uit alle landen rond de Middellandse Zee bevatte.

Terwijl ze door het halletje liepen zag Rocco de vrouwen, drie, die op klanten zaten te wachten. De kamer stond propvol meubilair. Tegen een muur stond een pianola, en boven de schoorsteenmantel hing een schilderij van de madonna in een gouden lijst. Een van de vrouwen, die ouder was dan de andere, zat over een krant gebogen. Ze droeg een rood slipje met zwart kant en had een blauw oog. De andere twee zaten op de bank te kaarten. De ene had strepen goud in haar haar en een houten prothese die aan haar dijbeen was bevestigd. De andere, de jongste van de drie, was gezet en knap en gekleed in een blauwzijden negligé dat met kant was afgezet. Haar blik ving die van Rocco en ze glimlachte.

‘Later,’ zei Fingerly, en hij duwde Rocco met zijn elleboog naar voren. Terwijl ze aan de trap begonnen klonk er van boven gestamp en kwamen er twee kinderen naar beneden rennen, een jongen en een meisje, op weg naar de schuilkelder, waar ze ’s nachts sliepen. De jongen droeg een padvindersoniform.

‘Hé, hé,’ riep Fingerly, terwijl hij hun de weg versperde. ‘Wil-den jullie soms dwars door me heen?’

De jongen staarde hem aan.

‘Joseph, Joseph, ik ben het, Fingerly. We zijn toch vrienden?’

‘Krijg ik chocola? Van Ambrosio krijg ik altijd chocola.’

‘Ambrosio is weg,’ zei Fingerly. ‘Hij komt nooit meer terug.’

De jongen boog zijn hoofd. ‘Ik weet het, hij is weg. Hij was mijn vriend.’

‘Nou, dit is Rocco, Rocco Raven. Hij krijgt Ambrosio’s kamer. Eigenlijk heet hij Kallitsky, maar dat zullen we hem vergeven.’

‘Hallo, Kallitsky,’ zei de jongen.

‘Hallo, Joseph,’ zei Rocco.

‘Krijg ik van jou chocola?’

Rocco haalde zijn zakken binnenstebuiten. Hij dacht aan Brangle, de piloot van de Wellington, die twintig uur niet had geslapen en zichzelf wakker hield door op chocola te kauwen.

‘Rocco is je nieuwe vriend,’ zei Fingerly.

‘We vinden hem niet leuk,’ zei de jongen, terwijl hij zich naar het meisje omdraaide. ‘Vinden we hem leuk?’

Het meisje schudde aarzelend haar hoofd.

‘Ach, je zult hem wel leuk gaan vinden,’ zei Fingerly. ‘Hij komt uit Brooklyn en weet alles van auto’s. Hij is gespecialiseerd in tweedehands Chevrolets.’

‘Ik ben Marie,’ zei het meisje, dat een paar jaar jonger was dan de jongen. Om haar nek hing aan een zilveren kettinkje een medaille met de afbeelding van de Gezegende Moeder. In Rocco’s eenheid zaten soldaten die dezelfde medaille droegen.

‘Hier,’ zei Fingerly, terwijl hij een reep uit de zak van zijn overhemd pakte. ‘Ik heb hier twee pakjes sigaretten voor betaald. Julie zullen hem moeten delen.’

‘Heb je dit voor mij gekocht?’ vroeg de jongen.

‘Ik heb het voor jullie samen gekocht.’

‘Geef maar,’ zei de jongen, zijn hand uitstekend.

‘Pas als ik hem doormidden heb gebroken.’

Maar voor hij dit had kunnen doen had de jongen de reep met een snelle soepele beweging uit zijn handen gegrist en sprong langs hem heen, de trap af en de voordeur uit, het donker in. Het meisje rende achter hem aan, roepend: ‘Van mij, Joseph, de helft is voor mij, geef terug!’

‘Lieve kinderen,’ zei Fingerly.

‘Wonen ze hier?’

‘Het broedsel van Hannibal. Er was er nog een, maar die is een jaar geleden gestorven. Maltakoorts.’

Een verdieping hoger klopte Fingerly bij de flat van Hannibal aan, en Hannibal deed open: een gezette man met vierkante schouders die een stuk brood in zijn hand hield. Er liep een lang litteken over zijn wang.

‘Het kan zijn dat Rocco hier een tijdje blijft,’ zei Fingerly, die een paar bankbiljetten afpelde van een bundel die hij uit zijn zak haalde. Het was Brits geld. ‘Dit is genoeg tot het eind van de maand.’

Hannibal keek naar het geld. ‘Dat is niet genoeg,’ zei hij.

‘Dit is wat we hadden afgesproken toen Ambrosio hier zat.’

‘Dat weet ik, dat weet ik,’ zei Hannibal hoofdschuddend, ‘maar het is oorlog en alles is duurder geworden.’

‘Hoeveel heb je nodig?’

‘Nog drie, per maand.’

‘Dat is meer dan wat ik voor mijn twee kamers aan Merchants Street betaal.’

‘Jij zult ook meer moeten gaan betalen. Je zult zien. En bovendien geef ik hem behalve inwoning ook te eten.’

‘Eén,’ opperde Fingerly.
‘Tweeënhalf,’ zei Hannibal.
‘Anderhalf.’

Hannibal knikte onwillig en Fingerly overhandigde hem het bedrag in muntstukken.

Rocco keek langs Hannibal heen het appartement in en zag zijn echtgenote, Beatrice, die de eettafel afruimde. Ze had een onopvallend uiterlijk en droeg haar haar in een netje. Ze pauzeerde even, wierp een blik op Rocco, bekeek hem van top tot teen, draaide zich toen om en liep weg met een stapel borden.

Hannibal schudde Rocco de hand. ‘Normaal nemen we geen mensen in huis,’ zei hij. ‘Maar door de oorlog is alles anders geworden. We verschonen de lakens eenmaal per week en geven je een schone handdoek. Als je gebruikmaakt van de vrouwen is dat extra.’

Zijn voortanden waren tot weinig meer dan stompjes afgesleten. Hij had een moedervlek op zijn bovenlip en er zaten een paar hoeken in zijn onderkaak, alsof deze meer dan eens was gebroken. Rocco was onder de indruk van zijn handen – de greep leek sterk genoeg om ijzer te buigen.

Rocco’s kamer was boven, op de hoogste verdieping, aan de achterkant. Op een tafeltje bij het bed stond de radio die Ambrosio had achtergelaten en lag een stapel Franse geïllustreerde tijdschriften. Ambrosio was zonder toestemming naar Mallorca op verlof gegaan, had de oorlog de oorlog gelaten en was er op een vissersboot vandoor gegaan. Hij had familie op Mallorca, tussen de olijfbomen, en werd niet terugverwacht.

‘Hij pikte hiermee altijd alles op,’ zei Fingerly terwijl Rocco de onderdelen van de radio inspecteerde. ‘Hij sleurde Billie Holiday naar binnen uit het Lincoln Hotel.’

Rocco zette schakelaars om en draaide aan wijzers, stoeiend met de frequenties.

‘Kun je hiermee omgaan? Ben je een beetje thuis op een sleutel?’

‘Zoals met punt-punt-streep, die goeie ouwe morsecode? Soms maak ik een spelfout.’

‘Oké, probeer daar iets aan te doen,’ zei Fingerly, die een opgevouwen vel papier uit zijn zak haalde.

Rocco las het bericht: *De aap zit in de doos. De Dikke Dame heeft geen hoofd.* ‘Dit is code, toch?’

‘Kun je dit, of moeten we Kallitsky hebben?’

Rocco staarde ingespannen naar de gloeiende lampen in de zen-

der. 'Ik ben beter dan Kallitsky. Dat weet je. Anders zouden ze mij niet hebben gestuurd.' Hij stelde een paar dingen bij, verschoof de wijzers, wreef zich toen in zijn handen, en nadat hij zijn vinger op de sleutel had gelegd legde hij contact en verstuurde het bericht. Even later werd de ontvangst bevestigd.

'Was dat goed?'

'Als het niet goed was zullen we het nooit weten.'

'Verstuur het nog eens.'

'Ze hebben het toch,' zei Rocco met tegenzin. 'Het bericht is ontvangen.'

'Doe het nog een keer.'

'Heb je me hiervoor helemaal uit Benning te laten komen? Om een bericht te sturen over een aap in een doos?'

'Stel je geluk niet al te veel op de proef, Raven.'

Rocco liet zich in zijn stoel achterover zakken en keek Fingerly lang en koel aan. Daarna gaf hij toe en verstuurde het bericht nog een keer.

'Goed,' zei Fingerly. 'We eten bij Dominic's, maar laten we eerst met de hoeren babbelen, die zullen zich wel eenzaam voelen daar beneden.'

Op weg naar beneden liepen ze Nigg tegen het lijf, die net van Dominic's terugkwam en er uitgewrongen uitzag. Toen Fingerly Rocco aan hem voorstelde staarde Nigg hem lang aan. 'Jij hoort niet bij I-3,' zei hij.

'Is dat zo zichtbaar?' vroeg Rocco, beledigd.

'Je hebt de verkeerde ogen voor I-3. Alles is verkeerd aan je. Heb je geluk?'

'Normaal wel, maar nu weet ik dat niet meer zo zeker.'

'Als je geen geluk hebt,' zei Nigg, 'wil ik je niet kennen.' Hij was kleiner dan Fingerly, had donkere wenkbrauwen, een bottig voorhoofd en slappe brede lippen; om zijn mond en onderkaak hing een wonderlijke desolate uitdrukking. Hij had smalle schouders en een kippenborst. Fysiek leek hij breekbaar, maar toch klonk er een hardheid door in zijn stem, een dreiging die maakte dat Rocco zijn tanden op elkaar klemde.

Zonder Rocco met zijn blik los te laten zei Nigg tegen Fingerly: 'Heb je hem verteld van de majoor?'

Fingerly knikte.

'Oké,' zei Nigg tegen Rocco, 'jammer dat je hem niet hebt leren kennen. Hij wist een hoop van Franse wijn en heidense godsdiensten. Weet jij iets van heidense godsdiensten?'

‘Ik heb iets van Nietzsche gelezen,’ zei Rocco. ‘Die had niet zoveel op met God.’

‘Nietzsche had een sigaar in zijn reet.’

Hij liep de trap op en Fingerly riep hem achterna: ‘Ga je nog terug naar Dominic’s of heb je het wel gezien voor vanavond?’

‘Wie weet,’ zei Nigg schouderophalend. ‘Ik pik Vivian op, en dan zien we wel.’

‘Dan komen we je later nog wel tegen,’ zei Fingerly, die zeker wist dat Nigg naar Dominic’s zou teruggaan omdat hij niets liever deed dan tot diep in de nacht gokken. Bovendien was het eten bij Dominic’s het beste van heel Malta.

Hij nam Rocco mee het halletje in en stelde hem aan de hoeren voor.

De bom

ROCCO WOONDE ER NU DRIE DAGEN, IN HET BORDEEL. HIJ AT DE gestoofde bonen en de gebakken rijst die Beatrice maakte, sliep op de brits waarop Ambrosio had geslapen en had koortsachtige, onvriendelijke dromen die door luchtalarm en bombardementen werden onderbroken. Hij schoor en waste zich in een badkamer die vol stond met irrigators en slangen en verschillende andere duistere paraferalia, waarvan hij er sommige herkende en andere niet. In zijn kamer, aan de radio, verstuurde hij de berichten die Fingerly hem opgaf en beneden, in het appartement van Hannibal, dronk hij koffie met de vrouwen.

De oudste, Simone, hield zich meestal afzijdig en deed de kruiswoordpuzzels in *Il Berqa*, de Malteestalige krant. Ze was moe van de wereld, had haar beste tijd achter zich, en toch wist Rocco door wat hij in de kazerne in Dix en later in Benning had gehoord, dat er GI's waren die hun vrouwen liever iets verwelkt, een tikkeltje vervallen hadden. Zelfs een blauw oog kon iemand een kick geven. De twee anderen, Aida en Julietta, zaten altijd te kaarten, dubbel patience, en als Rocco erbij kwam zitten werd het driedubbel patience. Julietta, de jongste, had een kanarie in een kooi, die ze van de ene kamer naar de andere meesleepte. De magere, Aida, nam haar houten been af en wilde Rocco met alle geweld de stomp laten zien waar haar linkerbeen boven de knie was afgehakt.

'Dat wil ik niet zien,' zei hij, en dat was echt waar. Hij vond amputaties griezelig. Er was op de middelbare school, in de eerste klas, een jongen geweest die een hand miste; hij was hem kwijtgeraakt bij een auto-ongeluk, en aan het uiteinde van zijn onderarm

zat alleen nog maar een vleesknoop. Hij zwaaide er altijd mee voor Rocco's gezicht heen en weer, kwaadaardig, alsof het op een of andere manier Rocco's schuld was.

'Maar je moet kijken,' zei Aida, terwijl ze de verschoten kamerjas optrok die ze overdag droeg, waardoor hij iets zag wat als een grote roze worst op hem overkwam. 'Je moet kijken. Hier. Ik wil dat je het ziet.'

Ze speelden nog een rondje driedubbel patience, en Julietta won.

'Ze speelt vals,' zei Aida. 'Ze speelt altijd vals.'

Julietta deed geen moeite te verbergen dat ze vals speelde, pakte lukraak kaarten her en der uit het pak en speelde zonder zich iets aan regels gelegen te laten liggen. Haar katoenen kamerjas zat los en flodderig om haar lichaam en had aan de voorkant een rij knopen. Zonder make-up was ze nog steeds aantrekkelijk, maar minder verleidelijk dan 's avonds, als ze in de zitkamer op haar klanten zat te wachten.

'Neem me mee naar Amerika,' zei ze tegen Rocco. 'Je hoeft niet met me te trouwen, neem me gewoon mee naar Amerika, dan zal ik nooit meer vals spelen.'

Af en toe, wist Rocco van Fingerly, raakte een soldaat of een zeeman verslingerd aan een meisje in een van de huizen en werd er getrouwd, maar dat was in Strait Street al een hele tijd niet meer gebeurd.

'Neem me gewoon mee,' zei Julietta op kwijnende toon. 'Ik zal alles voor je doen, echt alles. Ik zal je slavin zijn!'

Ze zaten in de eetkamer in het appartement van Hannibal, aan een tafel waarover geruit zeildoek lag. Het was even na twaalfen. Beatrice was in de keuken met een stoofpot bezig en Simone zat met crème op haar gezicht en een blauwe handdoek om haar hoofd een sandwich te eten en keek met onverholven verveling naar het kaartspel.

De oude man, Nardu Camilleri, zat aan het hoofd van de tafel. Een hele tijd zei hij niets, zat daar gewoon, opgaand in zijn gedachten. Toen stortte hij zich met een brandende blik in zijn ogen in een warrige monoloog over de toekomst van Malta. Hij was een kleine en verlepte man, maar in zijn raspande stem klonk een hartstochtelijke overtuiging door. Hij zag, na de oorlog, een Malta voor zich dat de belangrijkste mogendheid in het Middellandse-Zeegebied zou zijn.

'Een nieuw Malta,' zei hij terwijl hij met zijn duim op de tafel

bonkte. ‘Na de bombardementen, als een feniks uit zijn eigen as!’ Hij pauzeerde om zijn keel te schrapen en praatte met krachtige stem verder: ‘Let op mijn woorden! Zodra de oorlog achter de rug is verklaren we ons onafhankelijk en gooien we de Engelsen eruit. Daarna annexeren we Italië. Sicilië willen we niet hebben, veel te veel boeven en *mafiosi*. Rome geven we aan de paus, maar de rest van Italië is van ons. En dan noemen we het Groot-Malta!’

Rocco mocht hem graag: de bottige koepel van zijn hoofd, de intensiteit van zijn blik en de overtuiging in zijn stem, alsof elk woord een godsdienstige formule was. Hij was bezopen en oud en prachtig knoestig, zijn huid was ruw en verweerd als de bast van een boom. Zijn voeten waren, zoals hij daar aan tafel zat, in de vloer geworteld, spreidden zich uit en klauwden zich vast in de balken en de vloerplanken.

‘Geloof me, het zal gebeuren – Malta zal het Middellandse-Zeegebied regeren. Zelfs de Turken zullen we onder de duim krijgen. We hebben ze verslagen toen Dragut tegen ons vocht tijdens het Grote Beleg, en we zullen ze weer temmen. De Grieken en Egyptenaren zullen gezanten sturen. Tunis en Tripoli zullen op hun knieën liggen!’ Hij keek boos en strijdlustig. ‘Of dacht je soms dat dit niet zal gebeuren? Zelfs de Fransen zullen respect tonen. De hele wereld zal ons eren, want als wij er niet waren geweest zou heel Afrika van Hitler zijn, en Europa ook. We hebben Europa al eens gered – uit handen van de Turken, vier eeuwen geleden – en nu redden we het weer, uit die van de fascistten. Zonder Malta zou Europa een vuilnisbelt zijn!’ Hij maakte heftige gebaren met zijn kleine handen, alsof hij zich tot een zaal vol publiek richtte, en zijn droge stem rees en daalde op smachtende, dringende toon.

Rocco vond het een duizelingwekkend idee: het piepkleine Malta als wereldmogendheid. Hij liet een kaart vallen en nam niet de moeite hem op te rapen.

‘Onze huizen worden gebombardeerd,’ gaf Nardu Camilleri hoofdschuddend toe, ‘en onze vliegvelden krijgen een pak slaag. Maar hoe groter onze verliezen des te dichter komen we bij de overwinning. De zege ligt om de hoek, ik kan hem ruiken, hij ligt voor het grijpen. Iedere dag kunnen de bommenwerpers nu uit de hemel komen vallen. We hoeven ze niet eens meer neer te halen. Ze zullen van pure uitputting uit de hemel vallen, door hun eigen dode gewicht. Europa ligt in onze handpalmen. Ik hoop dat we over staatslieden kunnen beschikken die groot genoeg zijn om onze bestemming te doorgronden. Eerst slaan we de Duitsers en

de Italianen terug, dan gooien we de Britten eruit en daarna kunnen we helemaal onszelf zijn. Het is afgelopen met de Britten, dat is toch duidelijk? Als volk is het afgelopen met ze. Als wij er niet waren geweest en zo hadden standgehouden, waren ze allang ingestort.'

Beatrice riep angstig vanuit de keuken: '*Papà*, zo moet je niet praten. Als je zo praat stoppen ze je nog in de gevangenis.'

Er waren inderdaad mensen gevangengezet. Sommigen waren zelfs verbannen, naar Oeganda. Het waren mensen die met de pro-Italiaanse beweging te maken hadden gehad, mensen die voor de oorlog de Britten hadden willen laten vallen ten gunste van de Italianen.

'Ik ben niet een van die onhandige idioten,' riposteerde de oude man. 'Die verraders, die eenwording met Italië wilden. Daar zal ik nooit bij horen. Ik zeg: weg met Italië en ook met Engeland. Weg met Napoleon, en de Grieken, en de Romeinen, en de Arabieren, en de Feniciërs en alle andere fascistische onderdrukkers die van Malta hun slavin hebben gemaakt. En de Britten, vooral de Britten, die hier al te lang zitten, honderdvijftig jaar. Na onze revolutie, als we onafhankelijk zijn, spreken we geen Engels meer. Dan spreken we alleen nog Maltees. Vooral jullie vrouwen, als de mannen komen om de liefde met jullie te bedrijven – dan bedrijven jullie de liefde in het Maltees, en dat zal dan een betere liefde zijn dan toen jullie het in het Engels deden.'

Beatrice zwaaide spottend met haar hand. 'En jij dan? Jij hebt zo lang Engels gesproken dat je geen woord Maltees meer weet.'

Hij keek haar woedend aan. '*Kull mar i obb jisma' lilu nnifsu jin aq*,' zei hij feilloos, een spreekwoord dat hij als kind had geleerd, en daarna diende hij het omwille van Rocco in het Engels op: 'Iedere ezel houdt van het geluid van zijn eigen gebalk.'

Beatrice reageerde onmiddellijk en betaalde hem met gelijke munt terug. '*Kul add ibati b'tal- mar* – Iedereen heeft wel iets van een ezel!'

Het was echter alsof de oude man, haar vader, het niet hoorde. Zijn ogen schoten in extase heen en weer. 'Na de oorlog,' zei hij tegen Rocco, 'komt er een nieuwe wereldorde en een nieuwe economie. En weet je wat de kracht achter die nieuwe economie zal zijn? Heb je enig idee?'

Rocco wachtte.

'Maltees kant,' zei de oude man. 'Ja, kant,' terwijl hij zich licht geagiteerd naar Rocco overboog. 'Het beroemde kant dat door de

handen van de vrouwen van Malta wordt gemaakt. Kostbaarder dan olie,' zei hij genietend, 'waardevoller dan Aziatisch ivoor. Door de vraag zullen de prijzen tot in de hemel reiken. Onze vrouwen zullen dag en nacht moeten werken, harder dan ooit – en we zullen meer vrouwen moeten produceren, meer vrouwen om het kant te maken, want daar zijn mannen niet goed in, ze deugen er totaal niet voor, zoals je misschien wel hebt gezien.'

Simone was bezig met haar volgende sandwich, methodisch kauwend omdat ze een slecht gebit had. Het kauwen had iets vaags agressiefs, er school iets dreigends in het malen van haar kaken. Haar kamerjas was opengevallen en een van haar borsten was zichtbaar, een groot, uitgezakt ding dat zich op heel korte afstand van het gezicht van de oude man bevond. Deze staarde er onverschrokken naar, alsof hij aanstalten maakte er een hap uit te nemen.

'En als we Italië hebben geannexeerd,' zei hij met onvermoeibaar enthousiasme, 'en als we de Turken hebben gestraft voor wat ze ons vierhonderd jaar geleden hebben aangedaan, zullen we bondgenootschappen sluiten om onze positie te verstevigen. En dat allemaal door ons kant, kant is de sleutel die iedere deur zal openen.'

De bommenwerpers waren weer in de lucht en hadden het nu op de dokken voorzien. Ze hoorden de bommen inslaan in Senglea, Cospicua, Vittoriosa.

Nardu Camilleri stak zijn beide handen in een warm gebaar naar Rocco uit. 'Als je weer thuis bent moet je het je vrienden vertellen. Misschien word je wel onze agent in Amerika. Ik zou de beste vrouwen voor je kunnen inschakelen, dan ben je een van de eersten die van de naoorlogse opbloei zullen profiteren.' Hij had het over kanten vingerdoekjes, kanten tafelkleden, kanten spreien, kanten bruidsjurken. Hij praatte over kanten overhemden voor de mannen, kanten dassen en kanten jasjes, kanten sjaals, kanten baretten, kanten kostuums voor balletdanseressen.

Aida, de magere, trok haar kamerjas op, smeerde olijfolie op haar ene been en masseerde het in haar huid. De olie kwam uit een kannetje op tafel, naast de azijn. Ze tilde haar been hoog in de lucht, haar blote voet prachtig gebogen, haar tenen op centimeters afstand van het gezicht van de oude man. En deze praatte gewoon door, over kant en over Malta, alsof de blote voet en het been er niet waren, alsof Simones borst er niet was, alsof de sirenes niet huilden en de bommen niet op de dokken aan de andere kant van de haven vielen.